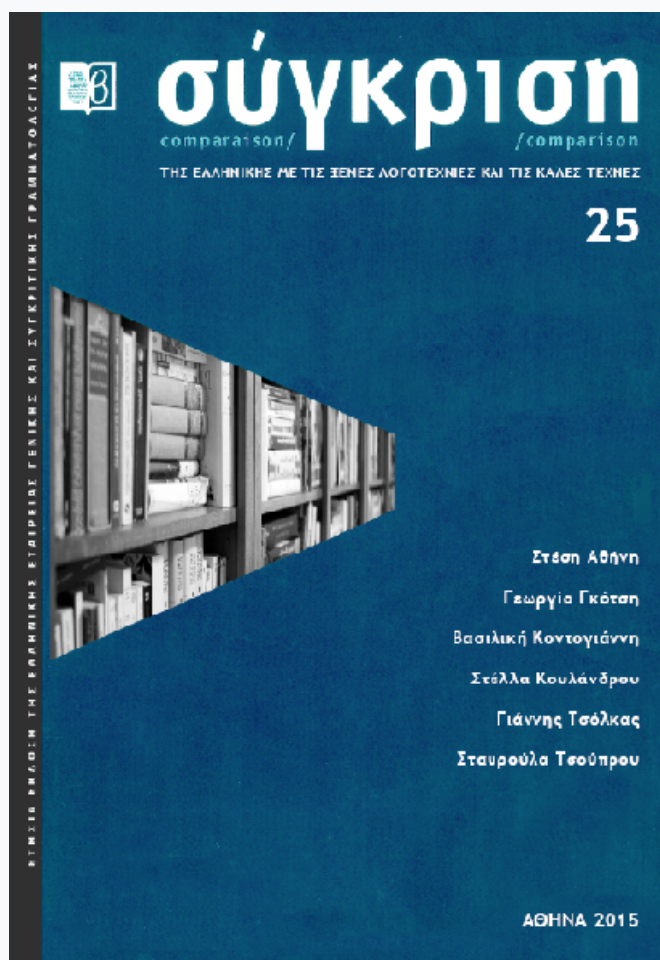

Σύγκριση

Τόμ. 25 (2015)

Vassiliki Lalagianni & Jean-Marc Moura (eds),
Espace méditerranéen. Écriture de l'exil, migrations
et discours postcolonial,

Χριστίνα Οικονομοπούλου

doi: [10.12681/comparison.93](https://doi.org/10.12681/comparison.93)

Copyright © 2016, Χριστίνα Οικονομοπούλου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Οικονομοπούλου Χ. (2016). Vassiliki Lalagianni & Jean-Marc Moura (eds), Espace méditerranéen. Écriture de l'exil, migrations et discours postcolonial, *Σύγκριση*, 25, 125–127. <https://doi.org/10.12681/comparison.93>

Vassiliki Lalagianni & Jean-Marc Moura (eds), *Espace méditerranéen. Écriture de l'exil, migrances et discours postcolonial*, Rodopi publishers/collection "Francopolyphonies", New York/Amsterdam 2014, 208p.

Το συλλογικό αυτό έργο ασχολείται με την εγγραφή της αποικιοκρατίας και όλων των εκφάνσεών της, όπως είναι η εξορία και ο εκπατρισμός, σε λογοτεχνικά έργα της μεταποικιακής εποχής, αλλά και με την εγγραφή της πολιτικής βίας σε λογοτεχνικά κείμενα των οποίων οι δημιουργοί βίωσαν, λόγω των πεποιθήσεών τους, διωγμούς και εκτοπισμούς. Επικεντρώνεται στις χώρες της Μεσογείου που γνώρισαν, μέσα από πολλές μορφές, την Αυτοκρατορία (Empire), την αποικιοκρατία, την απο-αποικιοποίηση και πολέμους ανεξαρτησίας. Το έργο επιμελούνται η Βασιλική Λαλαγιάννη, καθηγήτρια της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας και του πολιτισμού στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και ο Jean-Marc Moura, καθηγητής Συγκριτικής Γραμματολογίας στο Université Paris Ouest-La Défense και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της AILC/ICLA.

Η θεωρητική «Εισαγωγή» των επιμελητών του τόμου πραγματεύεται ζητήματα σχέσεων πολιτισμικών και συγκριτολογικών σπουδών καταδεικνύοντας τη μεγάλη διάδρασή τους, έτσι όπως αυτή καταγράφεται στον αγγλόφωνο χώρο και πιο πρόσφατα στις γαλλόφωνες σπουδές. Ασχολείται, επίσης, με ζητήματα ορισμών και ορίων των πολιτισμικών σπουδών και με τις διαδράσεις των σύγχρονων Λόγων για τη μετανάστευση, τον νομαδισμό και τη γραφή της εξορίας.

Το βιβλίο περιλαμβάνει μελέτες για συγγραφείς, οι οποίοι δημοσίευσαν είτε στη μητρική τους γλώσσα είτε στη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Μεγάλη είναι η παρουσία δημιουργών που κατάγονται είτε από γαλλόφωνα γεωγραφικά πεδία είτε έχουν επιλέξει να εκφράζονται και να δημοσιεύουν στη γαλλική γλώσσα. Οι συγγραφείς αυτοί μελετώνται μέσα από την οπτική της εξορίας και της μετανάστευσης, στο πλαίσιο της μετα-αποικιακής εποχής στις χώρες της Μεσογείου. Περιλαμβάνονται, επίσης, μελέτες για βαλκάνιους συγγραφείς που βίωσαν την εμπειρία του εκπατρισμού, κυρίως λόγω ένοπλων συγκρούσεων, πολιτικών κρίσεων και αλλαγών στη Βαλκανική: επικράτηση ολοκληρωτικών καθεστώτων, εμφύλιοι πόλεμοι, πολιτικοί διωγμοί. Οι μελέτες του τόμου προσεγγίζουν ζητήματα διγλωσσίας και ταυτοτικής σύγχυσης που απορρέουν από καταστάσεις εκπατρισμού, θέματα που αφορούν τις 'υπάλληλες' λογοτεχνίες

(subaltern literatures), όπως έχουν ορισθεί από την Gayatri Chakravorty Spivak, ζητήματα υβριδικών λογοτεχνιών, καθώς και ζητήματα που αφορούν τη διάδραση της μνήμης, της διασποράς και της 'κουλτούρας σε μετακίνηση' ('cultures en déplacement') στο πλαίσιο των μεταποικιακών θεωριών. Τα κύρια θεωρητικά εργαλεία που υποστηρίζουν τα κριτικά κείμενα, ανήκουν τόσο στον χώρο των συγκριτικών σπουδών όσο και στον χώρο των σύγχρονων πολιτισμικών σπουδών και του σημαντικού άξονά τους, των γυναικείων σπουδών: οι πολιτισμικές θεωρίες των Hommi Bhabha, Gayatri C. Spivak, Arjun Appadurai και πολλών άλλων, καθώς και οι θεωρίες για τη γαλλοφωνία και τις συγκριτολογικές σπουδές και τη μεταποικιοκρατία των J.-M. Moura, Dominique Maingueneau, Albert Memmi, Achille Mbembe, Robert Young, για να αναφέρουμε μόνον ορισμένους, αλλά και πολλά θεωρητικά κείμενα σχετικά με τις μεταναστευτικές σπουδές (migration studies) πάνω στη μνημονική διεργασία, τις ετερότητες, τα διασπορικά υποκείμενα, τον διαπολιτισμό και την αποεδαφικοποίηση των Gilles Deleuze και Félix Guattari, Paul Ricœur, Julia Kristeva, Daniel Sibony, Lise Gauvin και πολλών άλλων μελετητών των σύγχρονων αυτών πεδίων, με τα οποία ασχολείται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια η λογοτεχνική κριτική.

Οι μελέτες του τόμου καλύπτουν όλο τον μεσογειακό χώρο, έναν χώρο με ποικίλες πολιτισμικές διαδράσεις, όπου η μουσουλμανική *oumma* συνυπάρχει με τον καθολικισμό, τον ιουδαϊσμό και την ορθοδοξία: Αίγυπτος, Αλγερία, Ελλάδα, Κύπρος, Λίβανος, Μαρόκο, Τυνησία και χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Ο J.M.G. Le Clézio μελετάται συγκριτικά με τον Μαροκινό Tahar Ben Jelloun κάτω από μια μεταποικιακή οπτική, όπως και το έργο των Mustapha Tlili, Rachid Boudjera, Abdourahman Waberi και Fatou Diome, στο οποίο αναδεικνύεται η εγγραφή του πολιτικού στο λογοτεχνικό κείμενο, ως αποτέλεσμα των εθνοαπελευθερωτικών αγώνων στην Αλγερία, το Μαρόκο και την Τυνησία.

Το έργο των Αλγερινών Mohammed Dib και Boualem Sansal καταδεικνύει τις καταστάσεις εξορίας που βιώνουν τα υποκείμενα λόγω του φανατισμού και του ολοκληρωτισμού, ενώ ο Chris Chraïbi παρουσιάζει τις κουλτούρες των εθνοτήτων του Μαγκρέμπ και ειδικότερα των Βερβέρων μέσα από τη θεωρία της 'λογοτεχνίας των συνόρων'. Η Abba Farhoud και ο Georges Schehadé μελετώνται κάτω από το πρίσμα των διασπορικών θεωριών, καθώς αποτελούν, μαζί με τον Amin Maalouf, εμβληματικές μορφές της λιβανικής διασποράς. Στο έργο της Γαλλο-μαροκινής Fatima Mernissi

αναδύονται τα γυναικεία υποκείμενα σε καταστάσεις μετοικεσίας, ενώ ο λογοτεχνικός νομαδισμός και η γεω-λογοτεχνική τοπογραφία εξετάζεται στο έργο της Λιβανέζας Vénus Khoury-Ghata. Μέσα από το έργο της Andrée Chédid αναδεικνύονται οι υβριδικές λογοτεχνίες της Αιγύπτου που απορρέουν από τη συνάντηση της αραβικής με τις δυτικές λογοτεχνίες, ενώ η θέση των μουσουλμάνων γυναικών σε μεταναστευτικά περιβάλλοντα αλλά και στη χώρα προέλευσης μελετάται στο έργο των σύγχρονων συγγραφέων μαροκινής καταγωγής Rajae Benchemsi, Fatema Hal, Leïla Houari και Macha Méril. Οι έννοιες της εξορίας και του διαπολιτισμού εξετάζονται στο έργο του Δημήτρη Άναλι και του Νίκου Καζαντζάκη μέσα από τον 'μύθο' του Ελ Γκρέκο, ενώ το έργο της Μιμίκας Κρανάκη και του Κώστα Μόντη αναλύεται κάτω από την οπτική του τραύματος που επιφέρει ο εκπατρισμός και η αποικιοκρατία. Οι βαλκάνιες συγγραφείς Aline Apostolska, Slavenka Drakulić, Dubravka Ugrešić καθώς και οι ομόλογές τους από τον Λίβανο Evelyne Accad και Etel Adnan, καταγράφουν τις εμπειρίες του πολέμου και του εκπατρισμού από την οπτική του Φύλου.

Ο συλλογικός τόμος, που κοσμείται στο καλαίσθητο εξώφυλλό του από τον πίνακα του Γιάννη Ψυχοπαίδη «Το γράμμα που δεν έφτασε ποτέ» (μικτή τεχνική, 35x48εκ., 1985), αποτελεί αξιόλογη συμβολή στη διεθνή συζήτηση για τις μετααποικιακές λογοτεχνίες της μετανάστευσης.

Χριστίνα Οικονομοπούλου
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου